

Patrizio Lainà

14.10.2019

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto pe 18.10.2019 klo 11.30

Lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023 ja hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

- Palkkatuen nostaminen pohjoismaiselle tasolle voi tuoda 44 000 työpaikkaa ja vahvistaa julkista taloutta 780 miljoonalla eurolla
- Oppivelvollisuuden pidentäminen voi parhaimmillaan nostaa työllisyysastetta 4 %-yksiköllä
- Elvytys perusteltua talousnäkymien heiketessä, mutta finanssipolitiikan kiristämiseen valmistauduttava positiivisen yllätyksen varalta
- Tulevaisuusinvestointien rahoittaminen velalla säästäisi 120 miljoonaa euroa suhteessa rahoittamiseen omaisuustuloilla
- Veronkierron torjunta edellyttää, että hallituksen selvitykset johtavat myös toimenpiteisiin

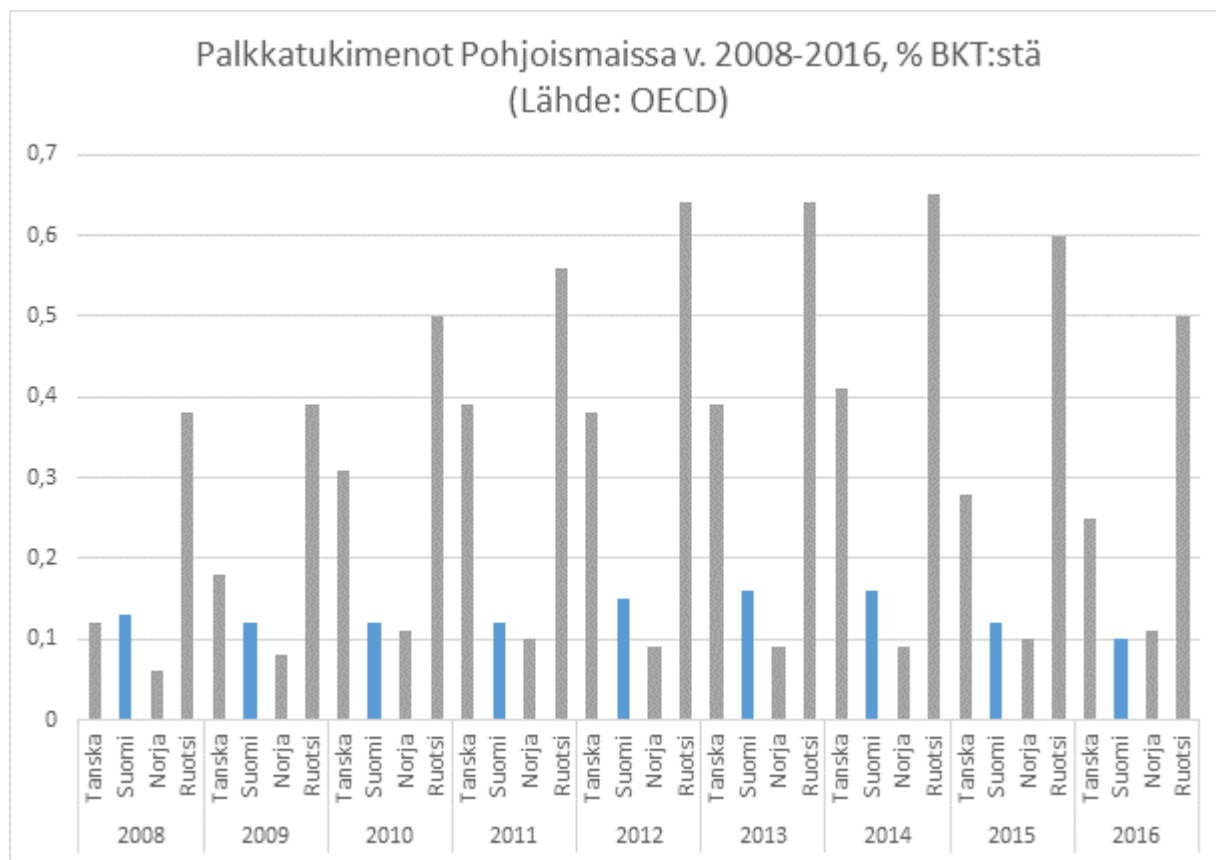
Palkkatukeen ja te-palveluihin panostettava reilusti heti hallituskauden alussa

On tärkeää panostaa palkkatukeen ja te-toimistojen resurssien kasvattamiseen vahvasti ja heti hallituskauden alussa, jotta tuloksia ehditään saada vuoteen 2023 mennessä. Hallitus esittää palkkatuen lisäämistä 24 miljoonalla eurolla ja te-toimistojen resursseihin 20 miljoonan euron lisäystä.

Lisäpanostukset ovat tervetulleita, mutta niiden pitäisi olla moninkertaisia, jotta päästäisiin pohjoismaiselle tasolle. **Palkkatukea** maksetaan tällä hetkellä noin 250 miljoonaa euroa, mutta sitä **pitäisi lisätä 420 miljoonaa euroa, jotta tavoiteltaisiin keskimääräistä pohjoismaista tasoa**. Te-toimistojen resursseja pitäisi puolestaan kasvattaa nykyisestä 350 miljoonasta eurosta vielä noin 300 miljoonaa euroa lisää, jotta te-palveluiden tehokkuus lähentelisi pohjoismaista tasoa.

Patrizio Lainà

14.10.2019

Karkean arvion perusteella **palkkatuen nostaminen pohjoismaiselle tasolle voisi tuoda noin 44 000 työpaikkaa**. Vaikka palkkatuen kolminkertaistaminen tarkoittaa budjettitaloudessa 420 miljoonan euron lisämenoerää, vähentää palkkatuki työttömyyskorvauksia ja lisää verotuloja. Työllisyysasteen nousu 1,2 %-yksiköllä (44 000 työllistä) toisi lisätuloja julkiselle sektorille noin 1,2 miljardia euroa, jolloin **palkkatuen kolminkertaistaminen tarkoittaa julkisen talouden vahvistumista 780 miljoonalla eurolla**. Arvio on vain suuntaa antava, mutta se osoittaa, että työllisyys- tai kustannusvaikutukset voivat poiketa merkittävästikin ja siitä huolimatta palkkatuki on kannattava toimenpide julkistalouden näkökulmasta.

Aktiivimallin poistaminen on myönteinen toimenpide riippumatta sen työllisyysvaikutuksista. Aktiivimallin ehtojen täyttäminen ei aidosti kuvaa työttömän aktiivisuutta ja ehtojen täyttäminen ei kaikissa tilanteissa ole edes mahdollista. Aktiivimalli on myös alueellisesti epätasa-arvoinen ja eriarvoistava. Aktiivimallista muodostui käytännössä työttömyysturvan leikkuri, jonka poistaminen on ennen kaikkea oikeudenmukaisuuskysymys.

Koulutukseen panostaminen tehokasta työllisyyspolitiikkaa

On erittäin positiivista, että hallitus lisää koulutuksen rahoitusta kaikilla asteilla, sillä osaaminen on kiinteästi yhteydessä myös työllisyyteen. Ammattikoulujen rahoituslisäys ei kuitenkaan ole pysyvä.

Patrizio Lainà

14.10.2019

Tulevaisuudessa kannattaa harkita ammattikoulujen rahoituksen vakinaistamista, jotta opetuksen suunnitteluun syntyy riittävää ennakoitavuutta.

Oppivelvollisuuden pidentäminen 18 ikävuoteen saattaa olla tehokkain yksittäinen työllisyystoimenpide, mutta sen vaikutukset realisoituvat vasta pidemmällä aikavälillä hallituskauden jälkeen. Julkisella sektorilla ei ole hallituskauden aikana näköpiirissä mitään ongelmia rahoituskestävyyden suhteen, mikä puoltaa sitä, että työllisyystoimenpiteissä kannattaa keskittyä pitkävaikutteisiin toimiin sen sijaan, että keskitytään vain tähän hallituskauteen.

Oppivelvollisuuden pidentäminen voi nostaa työllisyysastetta parhaimmillaan jopa neljällä prosenttiyksiköllä. Nuorista 16 prosenttia on pelkän perusasteen varassa, ja perusasteen varassa olevien työllisyysaste on 25 prosenttiyksikköä matalampi kuin keskiasteen suorittaneilla. Jos kaikki tulevat ikäluokat suorittavat vähintään toisen asteen tutkinnon, työllisyysaste voisi kohentua peräti neljällä prosenttiyksiköllä. Todennäköisesti kuitenkin koulutusaste sisältää jonkin verran valikoitumisharhaa, jolloin työllisyysvaikutus jää jonkin verran alhaisemmaksi.

Elvytys perusteltua talousnäkymien heiketessä

Hallitus on sitoutunut poikkeuksellisen hyvin vastasykliseen finanssipolitiikkaan. Ensi vuodelle hallitus on kaavaillut finanssipolitiikan keventämistä. Tämä on perusteltua, sillä taloussuhdanne osoittaa hiipumisen merkkejä. **Jos suhdanne kuitenkin yllättää positiivisesti, kannattaa hallituksen varautua nopealla aikataululla kiristämään finanssipolitiikan linjaa esimerkiksi aikaistamalla suunniteltuja veronkorotuksia.**

Suhdanteista riippumatta kestävä kehityksen budjetointia on vietävä eteenpäin, ja budjetin ilmastovaikutukset on tehtävä näkyviksi. Hallitusohjelmassa lupailtuja vaihtoehtoisia hyvinvoinnin mittareita BKT:lle ei vielä ole otettu käyttöön. Esimerkiksi **Aidon kehityksen mittari (GPI)** yhdistää taloudellista, sosiaalista ja ekologista hyvinvointia. Sen käyttöönottamista kannattaa harkita päätöksenteon tueksi ohjaamaan yhteiskuntaa kestävämpään suuntaan.

Tulevaisuusinvestointien rahoittaminen kannattavampaa velkarahoitteisesti kuin omaisuustuloilla

Hallitus on kohdentanut hallitusohjelman kolmen miljardin euron kertaluontoisista tulevaisuusinvestoinneista 1,4 miljardia euroa vuosille 2020–22. Mekaanisen vuosijaksotuksen sijaan **investoinneista kannattaa valmistella lista, jotka käynnistetään nopeasti, jos suhdannetilanne heikkenee.** Tähän tarkoitukseen soveltuu hyvin vielä kohdentamattomat 1,6 miljardia euroa tulevaisuusinvestointeja.

Patrizio Lainà

14.10.2019

Tulevaisuusinvestoinnit ovat kannatettavia, mutta niiden rahoitusjärjestelyt tulevat kalliiksi valtiolle. **Tulevaisuusinvestointien rahoittaminen omaisuustuloilla kasvattaa kalenterivuoden alijäämää aivan samalla tavalla kuin niiden rahoittaminen velalla.** Kyse on vain siitä, kuinka alijäämä rahoitetaan.

Valtion saadessa pitkäaikaista lainaa jopa negatiivisella korolla on hyvin vaikea perustella, miksi tulevaisuusinvestoinnit kannattaisi rahoittaa myymällä tuottavaa omaisuutta. Omaisuuden tuotto jo keskipitkällä aikavälillä ylittää lähes varmasti velanhoidon kustannukset.

Tulevaisuusinvestointien rahoittaminen omaisuustuloilla vieläpä kasvattaa tulevaa alijäämää, koska omaisuudesta kertyvä tuotto jää saamatta. Omaisuuden myynti kasvattaa alijäämää jo hallituskauden aikana. Neljän prosentin osinkotuotto-oletuksella **valtion omaisuuden myynti kasvattaa alijäämää noin 120 miljoonaa euroa vuonna 2023** suhteessa tilanteeseen, jossa kolmen miljardin tulevaisuusinvestoinnit rahoitettaisiin nollakorkoisella velalla. Valtionvelan korko myös kiinnitetään sen liikkeellelaskun yhteydessä, joten korkojen mahdollinen nousu tulevaisuudessa ei ole relevantti riski.

Haittaverojen korotuksia onnistuttu kompensoimaan pieni- ja keskituloisille

Hallitus on päättänyt korottaa haittaveroja rahoittaakseen pysyviä menolisäyksiä. **Haittaverojen korotukset ovat perusteltuja menolisäysten rahoittamiseksi ja kulutuksen ohjaamiseksi kestävämpään suuntaan.** Haittaverojen korotukset kohdistuvat kuitenkin suhteettomasti pieni- ja keskituloisiin.

Perusturvaan ja eläkkeisiin tehtävät korotukset sekä perus-, työtulo- ja eläketulovähennyksen kasvattaminen 200 miljoonalla eurolla kompensoivat tehokkaasti haittaverojen korotuksia pieni- ja keskituloisille. Näiden korotusten ansiosta myös tulonjako kääntyy selvästi tasa-arvoisempaan suuntaan.

Veronkiertoon ei puututa riittävän aktiivisesti

Hallitus on kiitettävästi sitoutunut selvittämään harmaan talouden ja veronkierron toimenpiteitä. **Pelkkä selvittäminen ei kuitenkaan riitä, vaan selvitysten on myös johdettava konkreettisiin toimenpiteisiin, jotta harmaa talous ja veronkierto pienenee.** Veropohjan tiiviyn kannalta on tärkeää ehkäistä harmaata taloutta ja veronkiertoa tehokkaasti.

Harmaan talouden ja veronkierron torjunnalla on myös merkittäviä verotuottovaikutuksia. **Listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennuksessa käytettävän tuottoprosentin laskeminen 3–4 %:iin poistaisi perusteettoman veroedun lähinnä rikkaimmille ja vahvistaisi julkista taloutta noin 300–400 miljoonalla eurolla.** Jos hallitus aikoo pitää kiinni julkisen talouden tasapainotavoitteesta vuonna 2023, on hyvin erikoista, jos kansantalouden kannalta jopa haitallisiin verotukiin ei puututa.

Patrizio Lainà

14.10.2019

Yksityisten investointien vauhdittaminen kannatettavaa

Hallitus pyrkii myös vauhdittamaan yksityisiä investointeja. Investointien vauhdittaminen on erittäin perusteltua, koska investointiaste heijastuu käänteisesti työttömyyteen ja positiivisesti työllisyyteen. Valtiovarainministeriön kansliapäällikkö Martti Hetemäki selvitti keinoja investointien vauhdittamiseksi ja päätyi suosittelemaan aineettomien investointien 50 %:n ylimääräistä vähennystä yritysten ja korkeakoulujen sekä tutkimuslaitosten tutkimus- ja innovaatiohankkeiden rahoitusmenoista, sekä kone- ja laiteinvestointien kaksinkertaista poistoa määräajaksi.

Hetemäen esitykset ovat kannatettavia, mutta ne saattavat myös heikentää julkisen sektorin rahoitusta, jos ne eivät riittävästi lisää investointeja.

Tarkasteluun kannattaa sisällyttää mahdollisuus vaikuttaa yritysten taloudellisiin kannustimiin jakaa voittoja ulos suhteessa siihen, että yritys investoi. Lisäksi julkisen sektorin investointien roolia yksityisen sektorin investointien kirittäjänä kannattaa myös tarkastella.

Yritysten investointeja voidaan vauhdittaa myös yritysten lupamenettelyjen nopeuttamalla. Käytännössä tämä tarkoittaa, että luvat olisi saatava yhdeltä luukulta. Tämän toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja lupaviranomaisille.

Finanssipolitiikka voi kiristyä myötäsyklisesti vuonna 2023

Valtiovarainministeriön syksyn 2019 ennusteen mukaan **finanssipolitiikka kiristyy selvästi vuonna 2023.** Pääsyy tähän on, että kertaluontoiset tulevaisuusinvestoinnit päättyvät edellisenä vuonna ja veronkorotuksista osa ajoittuu vuodelle 2023. Tämä voi pahimmassa tapauksessa syventää talouden taantumaa, jos matalasuhdanne ajoittuu vuodelle 2023. Vastaavasti finanssipolitiikan kiristys on perusteltua, jos korkeasuhdanne ajoittuu vuoteen 2023. **Koska vuoden 2023 suhdannetilanne on vielä täysin tuntematon, hallituksen tulee valmistautua finanssipolitiikan uudelleenarviointiin tarvittaessa,** jotta sitoumuksesta vastasykliseen finanssipolitiikkaan voidaan pitää kiinni hallituskauden loppuun saakka.

STTK ry

Lisätietoja Patrizio Lainà
pääekonomisti
040 583 4432
patrizio.laina@sttk.fi